
Innst. 151 S

(2016–2017)

**Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen**

Meld. St. 8 (2016–2017)

Innstilling fra næringskomiteen om Pelsdyrnæringen

Innhold

	Side
1. Sammendrag	1
1.1 Meldingens hovedinnhold	1
1.2 Bakgrunn	2
1.2 Hvorfor en stortingsmelding om pelsdyrhold?.....	2
1.3 Om pelsdyroppdrett.....	3
1.4 Formålet med pelsdyrhold.....	4
1.5 Naturmangfold og miljø	4
1.5.1 Naturmangfold.....	4
1.5.2 Fôr	4
1.5.3 Gjødning.....	5
1.6 Dyrevelferd.....	5
1.6.1 Biologisk funksjon	5
1.7 Tiltak for å forbedre velferden for pelsdyr	6
1.7.1 Spesifikke velferdsproblemstillinger.....	6
1.7.1.1 Domestisering.....	6
1.7.1.2 Oppstalling i nettingbur med innskrenket bevegelsesfrihet	6
1.7.1.3 Mulighet for å utøve normal atferd, herunder behov for sysselsetting	6
1.7.1.4 Mulighet for artstypisk matsøk og eteatferd.....	7
1.7.1.5 Overvekt hos blårev og restriktiv føring av avlsdyr.....	7
1.7.1.6 Fravær av svømmevann til mink og gravemuligheter for rev	7
1.7.1.7 Behov for gjemmested.....	7
1.7.1.8 Hold av pelsdyr i grupper.....	7
1.7.1.9 Krysningsrev	8
1.7.2 Spesielt om tiltak for å sikre etterlevelse av regelverk.....	8
1.7.3 Forskning og utvikling	8
1.8 Vurdering av hvorvidt pelsdyrhold kan være i strid med dyrevelferdsloven.....	8
1.9 Vurdering av styrt avvikling.....	9
1.9.1 Rettslige forhold.....	9
1.9.1.1 Grunnlovsspørsmålene	9
1.9.1.2 EMK tilleggsprotokoll 1 artikkel 1 – vern om eiendom	9
1.9.2 Tap for pelsdyroppdretterne	10
1.9.3 Samfunnsøkonomiske konsekvenser.....	10
1.9.4 Gjennomføring av et eventuelt forbud mot pelsdyrhold	10
1.9.5 Eventuelt forbud mot import og omsetning av pelsprodukter.....	11
1.10 Administrative og økonomiske konsekvenser.....	11
1.10.1 Konsekvenser for pelsdyroppdretterne.....	11
1.10.2 Konsekvenser for staten	11
2. Komiteens merknader	12
2.1 Dyrevelferd.....	14
2.1.1 Styrt avvikling	16
2.2 Naturmangfold og miljø	17
3. Forslag fra mindretall	17
4. Komiteens tilråding	17

Innst. 151 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Meld. St. 8 (2016–2017)

Innstilling fra næringskomiteen om Pelsdyrnæringen

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Meldingens hovedinnhold

Stortingsmeldingen gjennomgår pelsdyrnæringen blant annet på grunnlag av rapporten NOU 2014:15 Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling eller styrt avvikling? fra et offentlig oppnevnt utvalg (pelsdyrutvalget), og høringsinnspillene til denne. Meldingen følger også opp anmodningsvedtak fra Stortinget om å vurdere forbud mot norsk pelsdyroppdrett i arbeidet med oppfølging av pelsdyrutvalget.

Kapittel 2 gir en nærmere orientering om bakgrunnen for stortingsmeldingen.

Kapittel 3 presenterer noen hovedtrekk ved pelsdyroppdrett og gir en beskrivelse av driftsformen, omfanget av pelsdyroppdrett samt regelverk for pelsdyrhold internasjonalt og i Norge. Det norske regelverket for dyrevelferd i pelsdyrholdet, og kontrollen med dette, vurderes å være vel utviklet og blant de beste i internasjonal sammenheng.

Kapittel 4 tar opp etiske problemstillinger knyttet til formålet med pelsdyroppdrett.

Kapittel 5 drøfter pelsdyrholdets påvirkning på naturmangfold og miljø. Mink er ikke naturlig hjemmehørende i Norge. De viltlevende minkbestandene ble etablert i en tid da rømmingssikringen av pelsdyranlegg var dårligere enn i dag. Siden 2009 har det i regelverket vært krav om inngjerding som sikrer mot rømming.

Kapittel 6 omhandler temaet dyrevelferd. Det gis en nærmere omtale av den oppfølgingen av utfordringer i pelsdyrholdet som har skjedd etter St.meld. nr. 12 (2002–2003) Om dyrehold og dyrevelferd. Videre presenteres en del sentrale begreper som i dag er vanlig å benytte når dyrevelferden skal vurderes: dimensjonene biologisk funksjon, subjektiv opplevelse og naturlig liv. Norsk pelsdyrhold vurderes ut fra disse dimensjonene.

Kapittel 7 presenterer departementets overordnede konklusjon og anbefaling om pelsdyrnæringen. Norsk pelsdyrnæring er en lønnsom eksportnæring som bidrar til økonomisk verdiskaping i landet. Næringen er liten, men viktig i flere distrikter. Departementet mener at det fortsatt finnes en rekke dyrevelferdsutfordringer i pelsdyrholdet, men at disse kan løses ved ytterligere innstramminger i regelverket og tiltak for å styrke etterlevelsen av dette.

Det er ikke holdepunkter for at et eventuelt forbud mot pelsdyrhold i Norge vil redusere etterspørselen etter pelsdyrskinn. Dette tilsier at ved et eventuelt forbud mot pelsdyrhold i Norge, vil produksjonen som i dag skjer i Norge bli flyttet til land som har et annet regelverk og en annen kontroll enn oss. Dette vil ikke gi bedre forutsetninger for god dyrevelferd for pelsdyrene.

Utfordringene knyttet til naturmangfold og miljø er ikke av en slik art at de tilsier at pelsdyrnæringen bør avvikes.

Departementet mener i utgangspunktet at det er god ressursutnyttelse i at pelsdyrfôr i stor grad base-res på råstoffer som er biprodukter fra slakterier. Det er på den annen side redegjort for en del utfordringer knyttet til næringens betydning for miljø og naturmangfold. Departementet mener disse bør håndteres gjennom regelverk og tilsyn, og ikke gir grunnlag for avvikling av næringen.

På bakgrunn av ovenstående vil regjeringen gå inn for å videreføre pelsdyrnæringen – med innstramminger i regelverket. Styrt avvikling av pelsdyrnæringen er likevel vurdert i kapittel 11 som svar på Stortingets anmodningsvedtak 11. desember 2014.

Kapittel 8 gjennomgår spesifikke dyrevelferdsproblemstillinger som ble tatt opp i NOU 2014:15 og i høringen av denne.

Kapittel 9 gir en oppsummering av de foreslåtte tiltakene i meldingen.

Regjeringen vil

- videreføre muligheten til å drive pelsdyroppdrett med en dyrevelferd som er i front internasjonalt
- innføre nye forskriftskrav
  - om forbud mot gruppehold av mink
  - som skal forebygge feil beinstilling hos rev
  - om journalføring av grunnlag for utvelgelse av avlsdyr for å effektivisere avlen mot mer tillitsfulle dyr
  - om utvidet dokumentasjonsplikt når det gjelder tilsyn med og stell av dyrene, herunder føringsrutiner, bruk av aktivitetsobjekter og tiltak for sosialisering av dyr
- innskjerpe praksis og eventuelt presisere forskriften når det gjelder bruk av nakketang, restriktiv føring av avlsdyr, bruk av aktivitetsobjekter og utforming av skjul til rev
- videreføre prioritering av tilsyn med dyrevelferd i pelsdyrnæringen og sikre effektiv håndheving og bruk av virkemidler
- vurdere forhold knyttet til håndtering og bruk av pelsdyrgjødsel i pågående gjennomgang av gjødselvereforskriften
- gå i dialog med næringen om eventuelle bidrag til å ta ut villmink av norsk fauna
- stimulere til forskning på og utvikling av dyrevelferdsforbedrende tiltak i pelsdyrholdet

Kapittel 10 drøfter om pelsdyrhold kan være i strid med dyrevelferdsloven, slik flere høringsinstanser har hevdet.

Kapittel 11 gir en vurdering av styrt avvikling av pelsdyrnæringen som oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak 11. desember 2014. Det er fullt mulig både juridisk og praktisk å gjennomføre en styrt avvikling av norsk pelsdyrnæring ved et forbud mot pelsdyroppdrett. Dette vil føre til et økonomisk tap for pelsdyroppdrettere og tilknyttede virksomheter og sannsynligvis også til et samfunnsøkonomisk tap.

I kapittel 11.1 drøftes rettslige forhold ved en eventuell avvikling av pelsdyrnæringen gjennom et forbud mot pelsdyroppdrett. Drøftingen er basert på en vurdering som er innhentet fra Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet.

Kapittel 11.2 vurderer hvilket tap som vil oppstå for pelsdyroppdretterne dersom det blir innført et forbud mot pelsdyroppdrett. Vurderingen er basert på en rapport som er innhentet fra Menon Economics i mars 2016. Rapporten omhandler samfunnsøkonomiske konsekvenser og pelsdyroppdretternes tap ved et forbud mot pelsdyroppdrett. Det pekes på at tapene for produsentene i betydelig grad vil påvirkes av hvor raskt et eventuelt forbud gjennomføres. Det er betydelig usikkerhet knyttet til størrelsen på tapene.

En eventuell avvikling av pelsdyrnæringen vil også ha konsekvenser for leverandører av varer og tjenester og andre som jobber i tilknytning til næringen.

Kapittel 11.3 omhandler samfunnsøkonomiske konsekvenser av et eventuelt forbud mot pelsdyroppdrett. På samme måte som i analysen av tap for produsenter, er det betydelige usikkerheter knyttet til de forutsetningene som er lagt til grunn i analysen.

Kapittel 11.4 drøfter gjennomføring av et eventuelt forbud mot pelsdyrhold i Norge. Et vedtak om forbud mot å drive en næring er inngripende og bør skje ved et lovvedtak eller med en utvilsom hjemmel i lov. I tilknytning til et eventuelt forbud mot pelsdyrhold er det aktuelt å gi nærmere bestemmelser om avviklingsperiode for virksomhet som er i gang og eventuelle bestemmelser om erstatning eller kompensasjon. Dette tilsier at det i tilfelle uansett bør gis en ny lov som samler de nødvendige bestemmelsene.

Kapittel 11.5 drøfter om et eventuelt forbud mot pelsdyroppdrett i Norge bør følges av et forbud mot import og omsetning av pelsprodukter. Departementet konkluderer med at det er flere forhold som tilsier at det ikke bør innføres et forbud mot innførsel av pelsprodukter selv om Stortinget skulle fatte vedtak om styrt avvikling av næringen i Norge.

Kapittel 12 omhandler administrative og økonomiske konsekvenser av de forslagene til innstramminger i regelverk som er anbefalt i meldingens kapittel 9.

1.2 Bakgrunn

Hvorfor en stortingsmelding om pelsdyrhold?

Pelsdyrnæringen er en økonomisk lønnsom og internasjonalt konkurransedyktig eksportnæring, men har i lang tid vært omstridt.

Pelsdyrnæringen ble omtalt i Meld. St. 9 (2011–2012) Landbruks- og matpolitikken Velkommen til bords i punkt 3.6.2, og avsnittet munnet ut i at «[p]elsdyrnæringen er omstridt i Norge», og at «[r]egjeringen vil foreta en egen gjennomgang av pelsdyrnæringen og vil komme tilbake til Stortinget om saken».

Regjeringen Stoltenberg II oppnevnte ved kongelig resolusjon 4. oktober 2013 et offentlig utvalg for å gjennomgå pelsdyrnæringen. Utvalget avga sin

rapport 15. desember 2014 i NOU 2014:15 Norsk pelsdyrhold – bærekraftig utvikling eller styrt avvikling?

Stortinget vedtok videre 11. desember 2014 å anmode regjeringen om «å vurdere forbud mot norsk pelsdyroppdrett i arbeidet med oppfølging av pelsdyrutvalget».

Utvalget for gjennomgang av pelsdyrnæringen i Norge (pelsdyrutvalget)

I samsvar med mandatet tok pelsdyrutvalget blant annet opp økonomiske forhold, regelverk, næringens innvirkning på naturmangfold og miljø, motstanden mot pelsdyrhold, etiske spørsmål og dyrevelferd. Videre drøftet utvalget to hovedalternativer for pelsdyrnæringens fremtid i Norge, bærekraftig utvikling eller styrt avvikling.

Et flertall på fem medlemmer gikk inn for bærekraftig utvikling av næringen. Dette flertallet mente at dagens velferdsutfordringer er overkommelige og at velferden for pelsdyr vil være ivaretatt dersom regelverket etterleveres, og de foreslåtte tiltakene særlig knyttet til dyrevelferd blir fulgt opp innen rimelig tid. Videre forutsettes det at Mattilsynet må kunne reagere raskt og hensiktsmessig ved avdekking av alvorlige brudd på regelverket. Et mindretall på tre medlemmer gikk inn for styrt avvikling. Mindretallet viste i sin begrunnelse til de dyrevelferdsmessige utfordringene i norsk pelsdyrhold beskrevet i utredningen, herunder særlig dagens driftsformer. Mindretallet anså det som lite sannsynlig at behovet for nye driftsformer ville bli løst gjennom forskning i overskuelig fremtid. De vurderte også at nytten av pelsproduktene heller ikke kan rettferdiggjøre en produksjon hvor det stilles spørsmål ved dyrevelferden.

Landbruks- og matdepartementet sendte pelsdyrutvalgets rapport på en bred høring våren 2015 og mottok i overkant av 100 høringssvar. I tillegg har Norges Pelsdyrslag (NPA) formidlet et ordføreroppdrag til støtte for pelsdyrnæringen.

Oppsummert ønsker næringsrelaterte organisasjoner, kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn en videreføring av næringen, mens dyrevernorganisasjoner og naturvernorganisasjoner ønsker styrt avvikling eller er kritiske til næringen. Flere fagmiljøer, slik som Veterinærinstituttet, Den norske veterinærforening og Rådet for dyreetikk, ønsker avvikling av næringen, mens 76 veterinærer har avgitt en samlet uttalelse til støtte for videreføring av næringen.

En grunnleggende kritikk mot pelsdyrholdet er at driftsformen med små og stimulifattige nettingbur ikke kan tilfredsstille pelsdyras artstypiske behov, og at den er uforenlig med god dyrevelferd selv om driften skjer i tråd med gjeldende regelverk. Høringsuttalelsene omtaler også en rekke konkrete dyrevelferdsutfordringer og regelverksbrudd.

1.3 Om pelsdyroppdrett

Pelsdyroppdrett drives i en rekke land verden over. International Fur Federation har laget en oversikt over størrelsen av pelsdyrproduksjonen basert på tall fra 2014–2015. Oversikten viser en årlig verdensproduksjon av minkskinn på ca. 71 millioner skinn. Av dette står Kina og Danmark hver for ca. 25 pst., mens den norske produksjonen utgjør ca. 1 pst. Når det gjelder reveskinn, er verdensproduksjonen på ca. 9 millioner skinn hvor Kina står for ca. 67 pst., Finland for ca. 28 pst. og Norge for under 2 pst. I Europa er de største pelsdyrprodusentene Danmark, Polen, Nederland og Finland.

Det er for tiden om lag 245 pelsdyrgårder i drift i Norge. De fleste produsentene har enten mink eller rev (sølvrev og/eller blårev), men flere produsenter har både mink og rev. Førstehåndsverdien av den norske pelsskinnproduksjonen har variert mellom 207 og 485 mill. kroner pr. år siden år 2000 (nominelle tall). I 2015 var det ifølge Menon Economics totalt 316 årsverk i primærproduksjonen av pelsdyr. I tillegg sysselsatte næringen ytterligere om lag 100 personer i produksjon og distribusjon av pelsdyrfôr. Tilnærmet alle skinn fra norske pelsdyr blir eksportert.

Basert på regnskapsdata fra 2013 ble verdiskapingen (bruttoproduktet) beregnet til å være gjennomsnittlig 660 000 kroner pr. årsverk i primærproduksjonen og 662 000 kroner pr. årsverk for næringen totalt. Verdiskapingen i primærproduksjonen ble beregnet til 231 mill. kroner.

Hold av pelsdyr i EU og EØS omfattes av produksjonsdyrdirektivet (rådsdirektiv 98/58/EF) som fastsetter felles minstekrav for beskyttelse av dyr som holdes for produksjonsformål. I tillegg gjelder avlivingsforordningen (rådsdirektiv 1099/2009/EF) som skal ivareta dyrevelferd ved avliving. Det finnes også regelverk som gjelder pelsdyr spesielt. I 1999 ble det vedtatt en Europarådsanbefaling om pelsdyr som blant annet omfatter biologiske behov, røkt og tilsyn, oppstalling og utstyr, avl, avliving og forskning. De fleste landene i Europa med pelsdyroppdrett har gjennomført denne i nasjonal lovgivning eller administrativ praksis. Noen land har tilleggskrav ut over de som følger av Europarådsanbefalingen, blant annet Norge, Sverige og Danmark.

Verdens største pelsprodusent, Kina, har et veiledende regelverk for hold av ulike typer pelsdyr. Kina har nå utgitt nye retningslinjer for pelsdyrhold som trer i kraft i desember 2016. Flere land har forbud mot pelsdyrproduksjon, eller har regler for hold av pelsdyr som er så omfattende at produksjonen ikke er lønnsom. Storbritannia og Østerrike har forbud mot å holde dyr for pelsens skyld. Danmark har vedtatt forbud mot hold av oppdrettsrev med overgangstid frem til 2024. Sverige har så strenge krav for hold av rev at det fra 2001 ikke har vært slike farmer i landet. På

grunn av strengt regelverk drives det ikke pelsdyroppdrett i Sveits. I Nederland har oppdrett av rev og chinchilla vært forbudt siden 2008, og det er vedtatt et forbud mot minkoppdrett med en overgangsperiode frem til 2024. Gyldigheten av forbudet behandles for tiden i det nederlandske rettsystemet. Mens forbudene i andre land har hatt begrensede økonomiske konsekvenser på grunn av liten eller ingen produksjon, er Nederland en stor minkprodusent.

Det norske regelverket, og kontrollen med dette, vurderes å være vel utviklet og blant de beste i internasjonal sammenheng.

1.4 Formålet med pelsdyrhold

Pelsdyrutvalget påpekte at et sentralt spørsmål rundt pelsdyrhold er hvilken betydning formålet har i en etisk vurdering av dyreholdet. Det ble blant annet vist til en rapport fra Ipsos Public Affairs med tittelen *Image of fur-farming in Europe*, som underbygger at formålet med dyreholdet tillegges etisk relevans. Rapporten viser at det for mange er forskjell på om dyr holdes for å bli til mat, for medisinsk forskning eller for skinn eller pels. Mindretallet i pelsdyrutvalget, som anbefalte en styrt avvikling av næringen, vurderte også at nytten av pelsproduktene ikke rettferdiggjør en produksjon hvor det stilles spørsmål ved dyrevelferden.

Høringsuttalelsene til NOU 2014:15 illustrerer at det er noen ulike hovedposisjoner med hensyn til vurderingen av formålets betydning for aksept av pelsdyrhold. Disse omfatter synspunktet om at det ikke er formålet med dyreholdet som er avgjørende, men om dyrevelferden er tilstrekkelig høy. Videre omfattes synspunktet om at formålet med pelsdyrhold tilsier at det må kreves et høyere nivå av dyrevelferd enn ved andre dyrehold, og at formålet med pelsdyrhold er uakseptabelt.

Flere høringsinstanser har trukket frem at det er vanskelig å se forskjell på formålene pels- og kjøttproduksjon ut fra en betraktning om hvor nødvendig produktet er. Departementet finner det ikke nødvendig å konkludere i spørsmålet om hvorvidt det er etisk relevante forskjeller i formålet med pelsdyrhold og hold av dyr for kjøttproduksjon, men mener – som uttalt av Rådet for dyreetikk i 1994 – at det kan være vanskelig å legge avgjørende vekt på nødvendigheten av produktet i vurderingen av om et dyrehold er akseptabelt.

Departementet mener at formålet i seg selv ikke taler for et forbud mot pelsdyrhold, og at dyreholdet er akseptabelt dersom det kan foregå på en måte som gir tilfredsstillende dyrevelferd.

1.5 Naturmangfold og miljø

1.5.1 Naturmangfold

De villlevende minkbestandene ble etablert i en tid da rømmingssikringen av pelsdyranlegg var dårligere enn i dag. Siden 2009 har det i regelverket vært krav om inngjerding som sikrer mot rømming. Rømming kan likevel skje, men det er usikkert i hvilken grad dette påvirker de allerede etablerte ville bestandene.

Flere høringsinstanser har pekt på behov for varslings- og tiltakspunkt ved rømming av pelsdyr. Varslings- og tiltakspunkt i naturmangfoldloven kap. IV ble gjort gjeldende fra 1. januar 2016. Forskrift om fremmede organismer hjemlet i denne loven trådte i kraft samme dato. Holdet må skje i samsvar med generelle krav om blant annet aktsomhet og internkontroll. Dette innebærer blant annet å iverksette forebyggende tiltak for å hindre rømming, samt å iverksette egnede tiltak for å avverge og begrense skade dersom rømming skjer. Departementet mener at disse kravene, sammen med de krav som er nedfelt i dyrevelferdsregelverket, er hensiktsmessige og tilstrekkelige for å forebygge rømming og begrense skader som følge av eventuell rømming.

Merking nevnes av et par høringsinstanser som et mulig forebyggende tiltak mot rømming. Departementet anser ikke krav om merking som et aktuelt tiltak pr. i dag, og påpeker at merking i seg selv ikke påvirker rømmingsrisikoen. Et eventuelt krav om merking bør først vurderes når vi har erfaringer med effekten av den nylig innførte varslings- og tiltakspunktten, og egnede merkemuligheter foreligger.

Regjeringen vil gå i dialog med næringen om eventuelle bidrag til å ta ut villmink av norsk fauna. For øvrig er departementet enig med Miljødirektoratet i deres syn på at økt bruk av sanksjoner ved brudd på regelverket vil kunne bidra til bedre etterlevelse av regelverk som allerede er på plass, også når det gjelder forebygging av og tiltak ved rømming.

1.5.2 Fôr

Departementet mener det er god ressursutnyttelse at pelsdyrfôr i stor grad baseres på råstoffer som er biprodukter fra slakterier. På denne måten oppnås en gunstig totalutnyttelse av organisk materiale fra fisk og slaktedyr, samtidig som mengden avfall fra slakteriene reduseres. Råstoffene har høy verdi for fôrproducentene. Departementet er ikke kjent med om det finnes andre produkter som på samme måte kan tjene som råstoff i fôrproduksjonen til pelsdyr, samtidig som det bidrar til å utnytte ressurser med få andre anvendelsesmuligheter.

Selv om det ut ifra høringsinnspill synes å være flere mulige alternative avtakere for denne typen biprodukter, anser departementet at det er vesentlig

usikkerhet forbundet med realismen i dette pr. i dag, herunder den økonomiske verdien av produktene brukt i alternative produksjoner. Dersom norsk pelsdyrnæring blir avvirket, er trolig eksport av råvarene til bruk i pelsdyrfôr i andre land den mest realistiske alternative anvendelsen.

1.5.3 Gjødning

Verken pelsdyrforskriften eller forskrift om gjødselvarer mv. av organisk opphav (gjødselvarerforskriften) gir noe eksplisitt krav om oppsamling av pelsdyrgjødsel. Selv om gjødsel fra pelsdyr utgjør en minimal andel av den samlede produksjonen av husdyrgjødsel i Norge, har flere høringsinstanser tatt opp fare for forurensning fra slik gjødsel. Normtall for innhold av fosfor og nitrogen i pelsdyrgjødsel samt tilhørende krav til spredeareal for denne gjødselen er ikke oppdatert. Innholdet av næringsstoffer kan være høyere enn det som er lagt til grunn for dagens regelverk. Dette kan ha flere årsaker. Normtallene kan opprinnelig ha blitt satt for lavt, endringer i førsammensetningen kan ha påvirket innholdet av næringsstoffer i gjødselen, og gjennomgående større dyr kan ha påvirket gjødselmengden pr. dyr.

Dagens mangel på et eksplisitt krav om oppsamling av gjødsel fører til at gjødselen på en del gårder blir liggende rett på bakken. Det er rimelig å anta at dette i unødvendig grad kan gi infiltrasjon av urin til grunnen og tap av næringsstoffer ved fordamping og avrenning til omkringliggende arealer. Departementet har i samarbeid med miljømyndighetene satt i gang en gjennomgang av gjødselvarerforskriften, og vil i den sammenheng blant annet gjennomgå krav til spredeareal for pelsdyrgjødsel. Krav om tett oppsamling av gjødsel vil også bli vurdert.

1.6 Dyrevelferd

I meldingens kapittel 6.4 beskrives relevante forhold ved dagens pelsdyrhold som påvirker dyrevelferden. Pelsdyrenes velferd vurderes i relasjon til de tre dyrevelferdsdimensjonene biologisk funksjon, subjektiv opplevelse og naturlig liv.

1.6.1 Biologisk funksjon

I pelsdyravlen er størrelsen på dyrene av betydning fordi store skinn gir høyest pris. I tillegg føres dyrene kraftig for å vokse seg store, noe som gjør at særlig blårev kan bli veldig tunge. Både overdreven størrelsesvekst og overvekt kan føre med seg fysiske problemer. Hos rev er overvekt og unormal beinstilling (bent feet) et kjent problem, spesielt hos blårev, selv om omfanget av problemet ikke er tilstrekkelig kartlagt. Pelsdyrutvalget og fagmiljøene uttrykker bekymring for utviklingen i blårevproduksjonen.

Aggresjon mellom dyr kan resultere i sårskader, noen ganger i alvorlige skader som gjør det nødvendig å avlive dyr. Gruppehold av mink, dvs. hold av flere avvente mink av samme kjønn i oppholdsenheten, gir økt risiko for skader sammenliknet med hold av mink i par av motsatt kjønn. Gruppehold av mink er vanlig i norsk pelsdyrproduksjon.

Departementet vurderer at pelsdyrenes biologiske funksjon i hovedsak er god, men at det finnes forbedringspotensial, spesielt når det gjelder å begrense skader på dyrene og dyrevelferdsmessige konsekvenser av avl for størrelse på reveskinn.

SUBJEKTIV OPPLEVELSE

I pelsdyrutvalgets utredning NOU 2014:15 fremheves det at en av svakhetene påpekt i dyrevelferdsmeldingen fra 2003 er til stede også i dag, idet det verken da eller ti år etterpå finnes vitenskapelig basert dokumentasjon på eller kartlegging av hvordan dyrene på pelsdyrfarmene opplever sin situasjon. Departementet er enig i at dette er en svakhet.

I motsetning til sertifiseringsordninger og regelverkskrav dokumenterer velferdsvurderinger faktisk vurdert dyrevelferd i besetningene. Norges Pelsdyrslag (NPA) oppgir at de har som mål å implementere WelFur, en velferdsprotokoll for rev og mink, innen 2018. Departementet imøteser dette initiativet fra næringen. Det er vesentlig at slike systematiske velferdsvurderinger tas i bruk, slik at dyrevelferden i pelsdyrholdet kan evalueres på en objektiv måte over tid.

Selv om det er vanskelig å vite hvordan pelsdyrenes subjektive opplevelse av egen velferd er, vurderer departementet at det er flere forhold i dagens driftssystemer som vil påvirke pelsdyrenes velferd i form av positive eller negative opplevelser.

NATURLIG LIV

Departementet finner det overveiende sannsynlig at dagens pelsdyr viser større tilpasning og reproducerer bedre enn ville dyr ville gjort i en tilsvarende situasjon. Dagens pelsdyr er derfor ikke å betrakte som ville dyr. Departementet legger også til grunn at pelsdyr, i likhet med andre domestiserte arter, fremdeles har de samme essensielle atferdsbehovene som sitt ville utgangspunkt, selv om styrken på behovene kan være endret av domestiseringsprosessen. Departementet mener at det avgjørende i vurderingen av dyrevelferd ut fra denne dimensjonen er i hvilken grad pelsdyrenes essensielle atferdsbehov blir tilfredsstillt i dagens produksjonssystemer.

DEPARTEMENTETS OPPSUMMERING

Departementet noterer seg at både pelsdyrutvalget og Mattilsynet vurderer at det fremdeles er vel-

ferdsutfordringer i norsk pelsdyrhold, og at mangel på dokumenterte alternative driftsmåter, uten bruk av nettingbur, har vanskeliggjort en vesentlig bedring av dyrevelferden slik dyrevelferdsmeldingen etterlyste. Likevel mener departementet at utviklingen av næringen siden dyrevelferdsmeldingen ble fremlagt har gått i riktig retning. De driftsmessige og bygningsmessige endringene, bl.a. som følge av den nye pelsdyrforskriften, har i sum gitt grunnlag for bedret dyrevelferd. Departementet mener likevel at det fortsatt er en rekke dyrevelferdsmessige utfordringer i pelsdyrholdet. Disse utfordringene er imidlertid ikke større enn at de kan løses ved ytterligere innstramninger i regelverket og tiltak for å bedre etterlevelsen. Forbedringstiltakene blir omtalt i kapittel 8 i meldingen.

1.7 Tiltak for å forbedre velferden for pelsdyr

1.7.1 Spesifikke velferdsproblemstillinger

De mest relevante velferdsproblemstillingene som er omtalt i dyrevelferdsmeldingen, pelsdyrutvalgets NOU 2014:15 og høringsinnspillene til denne, kan sammenfattes til:

- Domestisering
- Innfangning av rev med tang og fiksering ved brunstkontroll og inseminasjon
- Oppstalling i bur med innskrenket bevegelsesfrihet
- Mulighet for å utøve normal atferd, herunder behov for sysselsetting
- Mulighet for artstypisk matsøk og eteatferd
- Restriktiv føring. Overvekt hos blårev
- Fravær av svømmevann til mink og gravemuligheter for rev
- Behov for gjemmeded
- Hold av pelsdyr i grupper
- Krysningsrev

1.7.1.1 DOMESTISERING

Viktige kjennetegn ved domestiserte dyr er kapasiteten til å leve i henhold til de begrensninger som mennesker setter, uten problemer med reproduksjon eller betydelig frykt for mennesker. Departementet finner det godt dokumentert at det er mulig å oppnå målet om mer tillitsfulle dyr gjennom målrettet avlsarbeid og sosialisering av valper og voksne dyr.

Departementet vurderer at pelsdyrforskriften er god nok når det gjelder krav til utvelgelse av avlsdyr. Pelsdyrutvalget mente det ville styrke avlsarbeidet dersom det også måtte dokumenteres på hvilket grunnlag avlsdyrene faktisk velges ut. Departementet er enig i dette, og vil derfor innføre krav om journalføring av grunnlaget for utvelgelse av avlsdyr.

Pelsdyrforskriften er, etter departementets mening, dekkende også når det gjelder krav til tiltak for sosialisering. Det er imidlertid behov for mer dokumentasjon på at forskriftskravene etterleves ved en systematisk og tilstrekkelig sosialisering av dyrene på den enkelte farm. Departementet vil derfor innføre en forskriftsbestemmelse som tydeliggjør og utvider plikten til å dokumentere etterlevelse av forskriften på dette punktet

I henhold til pelsdyrforskriften skal fikseringsutstyr kun brukes unntaksvis dersom det er helt nødvendig av hensyn til dyret eller den som håndterer dyret. Det betyr at rutinemessig bruk av nakketang er forbudt.

Bruk av nakketang utsetter reven for belastninger i form av ubehag, frykt og stress. Departementet mener at det ved hjelp av gode driftsrutiner er mulig å unngå rutinemessig bruk av nakketang. For å sikre at det arbeides systematisk med dette i hver enkelt farm, er det nødvendig med god dokumentasjon på utvelgelseskriterier for avlsdyr, innsatsfaktorer for avl og sosialisering av dyrene, samt evaluering av oppnådde resultater.

1.7.1.2 OPPSTALLING I NETTINGBUR MED INNSKRENKET BEVEGELSESFRIHET

I dag oppstalles alle pelsdyr over bakken i bur med nettinggulv. Departementet har merket seg at både pelsdyrutvalgets medlemmer og høringsinstansene har svært ulik vurdering av i hvilken grad eksisterende driftssystemer ivaretar pelsdyrenes atferdsbehov. Dagens driftssystemer begrenser noen artstypiske atferder for rev og mink, spesielt knyttet til bevegelse, utforskning og matsøk. Departementet mener imidlertid det er mulig å imøtekomme disse behovene blant annet gjennom bruk av aktivitetsobjekter. Samtidig mener departementet det fortsatt er behov for forskning og utvikling for å kunne gi dyrene et bedre underlag å gå på, så langt dette er forenlig med å opprettholde god hygiene i burene.

Departementet mener at utvikling av alternative driftssystemer ikke bør være et avgjørende premiss for fortsatt pelsdyrhold, men at dyrevelferdsutfordringene i pelsdyrholdet kan og bør møtes med konkrete tiltak innenfor dagens driftssystemer.

1.7.1.3 MULIGHET FOR Å UTØVE NORMAL ATFERD, HERUNDER BEHOV FOR SYSSELSETTING

Pelsdyrforskriften § 11 sjette ledd krever at oppholdsenehetene skal være beriket med egnede aktivitetsobjekter og eventuelt innretninger som stimulerer til lek, gnaging, utforskning og variert fysisk aktivitet, og at dyreholder skal ha skriftlige rutiner for bruk av dette. Departementet mener at det fortsatt er behov for å forbedre bruken av egnede aktivitetsobjekter og miljøberikinger slik at dyrenes behov for positive

opplevelser knyttet til utforskning og aktivitet tilfredsstilltes i større grad. Næringen forventes å ta i bruk ny kunnskap som kan bedre dyrevelferden i praksis.

Departementet vil innføre en forskriftsbestemmelse som tydeliggjør og utvider plikten til å dokumentere etterlevelse av forskriften når det gjelder bruk av aktivitetsobjekter.

1.7.1.4 MULIGHET FOR ARTSTYPISK MATSØK OG ETEATFERD

Departementet er enig med pelsdyrutvalget i at forskriftskravet om at det skal tas hensyn til pelsdyrenes artstypiske eteatferd, bør vies større oppmerksomhet.

Næringen bør intensivere sin innsats for å identifisere, og ta i bruk, aktivitetsobjekter som imøtekommer dyrenes behov for å bruke tid på å innta føde, tygge og gnage. En utvidet dokumentasjonsplikt vil kunne styrke etterlevelsen av forskriften på dette området. I tillegg vil departementet i forbindelse med forskriftsrevisjonen styrke forskriftens ordlyd på dette området, slik at det blir et uttrykkelig krav om at aktivitetsobjekter skal være spiselige/gode å tygge på.

1.7.1.5 OVERVEKT HOS BLÅREV OG RESTRIKTIV FØRING AV AVLSDYR

Pelsdyrene er blitt vesentlig større de siste 40 årene. Dette skyldes i all hovedsak en bevisst seleksjon for store skinn, som oppnår høyere pris. Store skinn kan oppnås både ved å selektere for store dyr og/eller ved å overføre dyrene. Både unormal størrelsesvekst og overvekt kan føre med seg fysiske problemer.

Departementet tolker pelsdyrforskriften slik at det ikke er tillatt å overføre pelsdyr for å oppnå større skinn, fordi overvekt disponerer for helseproblemer, herunder «bent feet» hos rev og fettlever hos mink og rev. Departementet vil tydeliggjøre i regelverket at rev med feil beinstillinger ikke skal benyttes i avl, og innføre krav om avlving av dyr med alvorlig grad av beinproblemer.

Det er mulig å unngå velferdsproblemer som følge av overføring eller langvarig restriktiv føring. For å sikre at det arbeides systematisk med dette i hver enkelt farm, er det nødvendig med god dokumentasjon på gjennomføring av føringsrutiner og evaluering av oppnådde resultater. Departementet vil innføre en forskriftsbestemmelse som tydeliggjør og utvider plikten til å dokumentere etterlevelse av forskriften også på dette området.

1.7.1.6 FRAVÆR AV SVØMMEVANN TIL MINK OG GRAVEMULIGHETER FOR REV

Selv om det er dokumentert at svømmevann til mink og gravemulighet til rev kan være verdifull mil-

jøberiking, finner departementet det ikke dokumentert at bading og graving er essensielle atferdsbehov. Mattilsynets konsekvensutredning i forbindelse med forskriftsrevisjonen viser også at gravemulighet og badevann kan ha negative velferdsmessige konsekvenser. Departementet mener derfor at alternative former for miljøberikelse, som både er enklere å installere og vedlikeholde, bør tilbys i pelsdyrenes oppholdsenheter.

Det er en forutsetning at det ved innføring av krav til velferdsforbedrende tiltak ikke skapes alvorlige helse- eller hygieneproblemer som legger til rette for nye vesentlige velferdsutfordringer. Det er derfor nødvendig med mer forskning på hvordan aktuelle miljøberikelser kan gi de velferdsgevinstene de har potensial for.

1.7.1.7 BEHOV FOR GJEMMESTED

Langvarig stress kan forekomme hos fryktsomme dyr og hos dyr som oppstalles sammen med individer de ikke går overens med. Langvarig stress fører til redusert velferd. Forskning indikerer at tilgang til et skjul er av betydning for velferden til mink og rev. Departementet er enig i pelsdyrutvalgets vurdering av at det er viktig at helårig skjul til rev blir utformet i henhold til regelverkets intensjon. Regelverkskravet trådte i kraft 1. januar 2015.

Departementet vil vurdere behovet for å presisere forskriftens bestemmelser om skjul slik at det tydelig kommer frem at skjulet skal fungere som en erstatning for hi, og ha funksjon som miljøberiking og gjemmeded.

1.7.1.8 HOLD AV PELSDYR I GRUPPER

Norges Pelsdyrslag anslår at 95 pst. av norske minkprodusenter praktiserer gruppehold. Det vil si at det holdes 3–5 dyr i samme oppholds-enhet i perioden fra avvenning til pelsing. Valpene kan ikke forlate gruppen ved fire måneders alder, slik de ville gjort i naturlig tilstand. Dette tilrettelegger for mer slåssing og dårligere velferd, spesielt for de svakeste dyrene i gruppen. I NOU 2014:15 ser pelsdyrutvalget med bekymring på hold av avvente minkvalper i større grupper, og mener den optimale gruppestørrelse og kombinasjon for minkvalper er en hannvalp og en tispervalp.

Danmark er en av verdens største minkskinnprodusenter med mer enn 17 millioner skinn årlig, og der 75 pst. av oppdretterne benytter seg av gruppehold i en eller annen form. Den danske Fødevarestyrelsen mottok i 2014 en redegjørelse fra en offentlig nedsatt arbeidsgruppe, som blant annet har vurdert dyrevelferd ved gruppehold av mink. Arbeidsgruppen konkluderte med at et forbud mot gruppehold vil medføre dyrevelferdsmessige forbedringer i den danske minkproduksjonen, primært på grunn av lavere fore-

komst av aggresjon og bittskader hos mink. Selv om det er mulig å redusere forekomsten av aggresjon hos mink i større grupper gjennom genetisk seleksjon og driftsmessige tiltak, vil skadeforekomsten ikke kunne reduseres til et nivå som tilsvarer forekomsten hos mink som oppstalles parvis. På denne bakgrunn anbefalte arbeidsgruppen å forby gruppehold av mink i Danmark.

Departementet mener at rapporten fra den danske arbeidsgruppen sammenfatter tilgjengelig kunnskap om gruppehold av mink og er relevant også for norske forhold. Departementet finner det også godt dokumentert at kompensierende tiltak i form av økt burkompleksitet, flere redekasser og fôringsplasser, ikke synes å kunne oppveie ulempene ved gruppehold fullt ut.

Hovedmotivasjonen for gruppehold av mink er muligheten for å kunne ha flere dyr uten å måtte utvide driftsbygningen. Departementet mener at slike driftsøkonomiske hensyn ikke veier opp for de negative dyrevelferdsmessige konsekvensene av gruppehold av mink, og vil derfor innføre forbud mot hold av to eller flere avvente mink av samme kjønn i en oppholds-enhet. Etablerte minkoppdrett må likevel gis en nødvendig overgangsperiode før forbudet gjøres gjeldende. Departementet vil komme tilbake til dette ved høring av den forskriften som skal gjennomføre forbudet.

1.7.1.9 KRYSNINGSREV

Krysningsrev er en artskrysnning mellom blårev og sølvrev, og kalles også «bluefrost». Det er vanligst å inseminere blårevtisper med sølvrevsæd. Krysningsene er sterile dyr som ikke kan benyttes i avl. Det knytter seg en viss usikkerhet til om krysningsrev har et lynne som gjør dyrene egnet for et liv i fangenskap. Departementet finner det likevel ikke tilstrekkelig dokumentert at håndteringsproblemer forbundet med krysningsreven skyldes genetikk heller enn mangelfull sosialisering. Grunnlaget for å innføre et forbud mot krysnning av blårev og sølvrev anses derfor i dag ikke å være til stede.

1.7.2 *Spesielt om tiltak for å sikre etterlevelse av regelverk*

Departementet mener det er avgjørende for næringens legitimitet at regelverket etterleves og at dette kan dokumenteres. Som omtalt under punkt 8.1 i meldingen vil departementet forskriftsfeste flere nye krav til journalføring og dokumentasjon på at regelverket følges. Slike krav vil ha hjemmel i dyrevelferdsloven § 19 annet ledd. Departementet mener dette vil være et egnet tiltak for å bedre regelverksetterlevelsen på viktige velferdsforbedrende tiltak som pelsdyrforskriften krever.

Det er også viktig for næringens legitimitet at det er god kunnskap om regelverksetterlevelsen. Departementet vil be Mattilsynet videreføre og videreutvikle dagens tilsynspraksis med uanmeldte tilsyn og effektiv virkemiddelbruk.

1.7.3 *Forskning og utvikling*

Pelsdyrutvalget mener næringen ikke prioriterer forskning innen alle viktige områder og at ny forskning begrenses delvis av hva næringen selv er interessert i å finansiere. En mer næringsuavhengig forskning på dyrevelferd i pelsdyrnæringen vil raske- re kunne bidra til å iverksette tiltak som bedrer dyrevelferden på områder som næringen selv ikke ønsker å prioritere. Utvalget foreslår derfor at det i større grad bevilges midler fra det offentlige til slik forskning.

Departementet konstaterer at det fremdeles kan gjøres mye på forskningssiden for å få bedre kunnskap om aktuelle velferdsforbedrende tiltak for pelsdyr. Forskningsprosjekter må være fremtidsrettede og ikke begrenses unødige av hva som er dagens praksis eller tillatt etter gjeldende regelverk når man prøver ut velferdsforbedrende tiltak.

Departementet anser at forskning på velferdsforbedrende tiltak for pelsdyr i utgangpunktet bør finansieres på samme måte som andre tilsvarende forskningsprosjekter. Dette innebærer vanligvis at berørte næringer bidrar økonomisk i prosjektene. Departementet vil imidlertid bidra til at offentlige midler til forskningsprosjekter styres mot velferdsforbedrende tiltak for pelsdyr. Pelsdyrutvalgets liste over viktige tema i NOU 2014:15 vurderes som et godt utgangspunkt for fremtidig forskning. Departementet mener at særlig forskning som kan bidra til å effektivisere avlen mot mer tillitsfulle dyr, bør prioriteres, sammen med forskning på egnede miljøberikelser.

1.8 **Vurdering av hvorvidt pelsdyrhold kan være i strid med dyrevelferdsloven**

Lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd (dyrevelferdsloven) erstattet den tidligere lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevernaven (dyrevernaven).

Det er blitt reist spørsmål ved om pelsdyrhold er i tråd med både den gamle og den nye loven.

Dyrevelferdsloven angir overordnede prinsipper, og overlater i stor grad til forvaltningen å utforme nærmere forskrifter. Når det gjelder pelsdyrhold, eksisterte allerede forskrift om pelsdyrhold av 20. september 1998 da loven ble gitt. To år etter lovens vedtakelse ble denne erstattet av en ny forskrift om pelsdyrhold, nemlig forskrift 17. mars 2011 nr. 296 om hold av pelsdyr (pelsdyrforskriften), gitt med hjemmel i ulike bestemmelser i dyrevelferdsloven.

Det er dermed lagt til grunn at pelsdyrforskriften ikke er i strid med dyrevelferdsloven. Med dette som utgangspunkt vil pelsdyroppdrett som drives i tråd med forskriften, også være i tråd med loven.

Overordnet mener departementet at en forståelse av dyrevelferdsloven som skulle innebære et forbud mot et etablert dyrehold som pelsdyroppdrett, måtte ha kommet klart til uttrykk i loven og eventuelt også i forarbeidene. Slik er det ikke. I meldingen kap. 10 er nærmere omtalt de ulike lovbestemmelsene det er pekt på i høringsuttalelsene.

1.9 Vurdering av styrt avvikling

Stortinget vedtok 11. desember 2014 å anmode regjeringen om «å vurdere forbud mot norsk pelsdyroppdrett i arbeidet med oppfølging av pelsdyrutvalget». Som svar på anmodningsvedtaket drøftes i kapittel 11 i meldingen rettslige og økonomiske forhold ved et eventuelt vedtak om styrt avvikling av norsk pelsdyrnæring. Muligheten for å innføre et forbud mot innførsel og omsetning av pelsprodukter dersom pelsdyrhold blir forbudt i Norge, drøftes også.

Det er fullt mulig både juridisk og praktisk å gjennomføre en styrt avvikling av norsk pelsdyrnæring. Dette vil føre til et økonomisk tap for pelsdyroppdrettere og tilknyttede virksomheter, og sannsynligvis også til et samfunnsøkonomisk tap. Om, og i hvilken grad, staten må erstatte tap for oppdretterne, avhenger blant annet av avviklingsperioden for eksisterende virksomheter.

Regjeringen ønsker ikke at det gjennomføres en styrt avvikling av pelsdyrnæringen. Regjeringen vil videreføre muligheten til å holde pelsdyr i Norge med innstramminger i regelverket.

1.9.1 Rettslige forhold

På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet har Lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet vurdert pelsdyroppdretternes rettsstilling ved en eventuell avvikling av pelsdyrnæringen gjennom et forbud mot pelsdyroppdrett. Vurderingen følger i sin helhet som trykt vedlegg til stortingsmeldingen.

1.9.1.1 GRUNNLOVSSPØRSMÅLENE

Lovavdelingen vurderte først om Grunnloven gir pelsdyroppdretterne vern mot at det innføres forbud mot pelsdyroppdrett, og nærmere bestemt om slikt vern gis av Grunnloven § 97 eller § 105. Begge bestemmelsene kan etter omstendighetene beskytte mot inngrep i økonomiske rettsposisjoner.

Lovavdelingen kom til at Grunnloven § 97 ikke gir pelsdyroppdretterne vern mot at det innføres forbud mot pelsdyroppdrett, heller ikke med virkning for igangværende virksomhet. Spørsmålet om en

eventuell overgangsperiode blir etter Lovavdelingens syn et spørsmål om rimelighet, og ikke om hva Grunnloven § 97 krever.

For drøftelsen av Grunnloven § 105 forutsatte Lovavdelingen at et eventuelt forbud mot pelsdyroppdrett innføres på nokså kort varsel. Betydningen av en overgangsperiode sto dermed ikke sentralt i drøftelsen.

Et forbud mot pelsdyroppdrett innebærer ikke at oppdretterne må «avgi sin ... eiendom», men det er i rettspraksis åpnet for analogisk anvendelse av bestemmelsen der offentlige myndigheter vedtar rådgivningskrenkninger over eiendom. Lovavdelingen viste til rettspraksis om dette spørsmålet, og uttalte at på «bakgrunn av den restriktive holdningen i rettspraksis kan vi etter dette ikke se at det er grunnlag for analogisk anvendelse av Grunnloven § 105 i et tilfelle som dette». Heller ikke det at i alle fall en del av pelsdyroppdretterne utvilsomt vil kunne lide betydelig økonomisk tap som en konsekvens av forbud mot pelsdyroppdrett, ble vurdert som avgjørende.

Lovavdelingen konkluderte med at det ikke er grunnlag for erstatning for økonomisk tap pelsdyroppdretterne måtte lide som følge av forbud, ut fra en analogisk anvendelse av Grunnloven § 105, og uttalte deretter:

«Uavhengig av en slik konklusjon bør en i det videre arbeidet med saken påse at vesentlige konsekvenser av et eventuelt forbud som kan fremstå som problematiske ut fra de hensynene som Grunnloven § 105 skal ivareta, må være overskuet [...] Det dreier seg her i første rekke om hvilke tyngende konsekvenser et eventuelt lovforbud har for oppdretterne. Disse konsekvensene må det tas hensyn til når behovet for forbudet og den nærmere innretningen av det, herunder spørsmålet om overgangsperiode eller andre tiltak som kan avdempe de negative virkningene for oppdretterne, overveies.»

1.9.1.2 EMK TILLEGGSPROTOKOLL 1 ARTIKKEL 1 – VERN OM EIENDOM

Lovavdelingen har vurdert om Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) tilleggsprotokoll 1 artikkel 1 (P1-1) krever at det ved innføring av et lovforbud mot pelsdyrhold i Norge ytes erstatning for lidte tap som følge av forbudet, eventuelt om det må gis en overgangsperiode før forbudet inntre. Det ble tatt utgangspunkt i at et forbud vil redusere pelsdyroppdretternes muligheter til å utnytte formuesposisjoner som inngår i deres virksomhet.

Lovavdelingens syn var at det i saken foreligger «en rekke generelle argumenter til fordel for at Stortinget må kunne vedta et forbud mot pelsdyroppdrett også med virkning for igangværende virksomhet uten tapsbegrensende tiltak».

Lovavdelingen uttalte likevel at disse «momentene som taler for at et forbud kan gis virkning også for igangværende virksomhet», like fullt må «veies opp

mot behovet for å beskytte pelsdyroppdretternes vern om sin eiendom», og at en «overgangsordning (avviklingsperiode), økonomisk kompensasjon eller en kombinasjon av disse virkemidlene synes i tilfelle nærliggende for å dempe de negative virkningene av inngrepet».

Lovavdelingen kom til at «[d]ersom en vil være på den sikre siden, og for å unngå krenkelser i et større eller mindre antall enkelttilfeller, ligger det nær å vurdere en overgangsperiode (avviklingsperiode) av ikke uvesentlig lengde, med sikte på at oppdretterne gis rimelig mulighet til å omstille seg. Alternativt kan hensynet til oppdretterne ivaretas gjennom ordninger med økonomisk kompensasjon».

1.9.2 Tap for pelsdyroppdretterne

På oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet leverte Menon Economics i mars 2016 en rapport om samfunnsøkonomiske konsekvenser og pelsdyroppdretternes tap ved et forbud mot pelsdyroppdrett.

Som det fremgår av kapittel 11 i meldingen, er det betydelig usikkerhet knyttet til hvilke tap som vil oppstå for pelsdyroppdretterne ved et eventuelt vedtak om styrt avvikling av næringen. Departementet vil spesielt peke på at eiers arbeidskraft i Menons analyse er verdsatt vesentlig høyere enn gjennomsnittlig inntekt pr. årsverk i norsk landbruk. Det knytter seg også usikkerhet til forutsetningen om at gjennomsnittsprodusenten vil måtte foreta nyinvesteringer om ti år fordi eksisterende anlegg da vil være nedslitt. Med de valgte forutsetningene har Menon kommet til at landets 125 minkprodusenter vil få et samlet tap på om lag 150 mill. kroner ved en avvikling om tre år. De 129 sølvrevprodusentene vil få et tap på om lag 5 mill. kroner, og de 97 blårevprodusentene vil få et tap på om lag 29 mill. kroner.

Tapene kan videre bli vesentlig større enn det som fremgår av Menons usikkerhetsanalyser dersom flere av faktorene som bidrar til økte tap inntreffer samtidig. Tilsvarende vil tapene kunne bli lavere dersom skinnprisene skulle falle vesentlig mer, eller førkostnadene skulle øke vesentlig mer, enn det Menon har tatt høyde for i usikkerhetsanalysen.

En eventuell avvikling av pelsdyrnæringen vil også ha konsekvenser for leverandører av varer og tjenester og andre som jobber i tilknytning til næringen, herunder de som produserer og transporterer pelsdyrfôr. I 2015 sysselsatte fôrslagene 98 personer.

1.9.3 Samfunnsøkonomiske konsekvenser

På samme måte som i analysen av tap for produsentene ved et forbud, er flere forutsetninger for den samfunnsøkonomiske analysen usikre. I tillegg er en stor del av pelsdyrholdene personlige foretak. Dette gjør det vanskelig å si sikkert hvor stor del av inntek-

ten som er knyttet til kapitalinvesteringer og hvor stor del som er knyttet til verdien av eget arbeid.

I rapporten konkluderer Menon med at basert kun på prissatte virkninger, vil et forbud mot pelsdyrhold innebære et samfunnsøkonomisk tap på 227 mill. kroner hvis det innføres om ti år og et samfunnsøkonomisk tap på 465 mill. kroner hvis det innføres om tre år. Menon har også gjennomført flere analyser som viser hvordan ulike antakelser om usikre parametere påvirker beregningene. Dersom usikkerhetsanalysen blir tatt med i betraktningen, vil den samfunnsøkonomiske lønnsomheten av en avvikling av pelsdyrnæringen ligge et sted mellom 1 014 mill. og 920 mill. kroner ved avvikling over tre år, og mellom 559 mill. og 611 mill. kroner ved en avvikling over ti år.

1.9.4 Gjennomføring av et eventuelt forbud mot pelsdyrhold

Departementet legger til grunn at begrunnelsen for et forbud kan være knyttet til at formålet med dyreholdet er å produsere pels og ikke for eksempel mat. Et dyrehold med dette formålet kan anses som uakseptabelt i seg selv, eller det kan legges vekt på at produksjonen medfører belastninger på dyrene som ikke kan forsvares ut fra formålet med produksjonen. Videre kan et forbud begrunnes med at dyrevelferden i dyreholdet ikke er, eller kan bli, god nok.

Et vedtak om forbud mot å drive en næring er inngripende, og krever klar hjemmel i lov. I tilknytning til et eventuelt forbud mot pelsdyrhold er det også aktuelt å gi nærmere bestemmelser om avviklingsperiode for virksomhet som er i gang og eventuelle bestemmelser om erstatning eller kompensasjon. Dette tilsier at det bør gis en ny lov som samler de nødvendige bestemmelser.

Et forbud mot pelsdyroppdrett kan ikke gjennomføres uten at pelsdyroppdretterne rammes. Hensynet til pelsdyroppdretterne tilsier derfor at en må vurdere mellomløsninger mellom et umiddelbart forbud og en løsning der oppdrettsvirksomheten tillates å fortsette som i dag. Dette har en rettslig begrunnelse, nemlig å unngå krenkelse av EMK P1-1 i et større eller mindre antall enkelttilfeller slik Lovavdelingens uttalte. Begrunnelsen kan også være knyttet til en vurdering av at dette anses som rimelig overfor oppdretterne.

Med en overgangsperiode får pelsdyroppdretterne anledning til å videreføre sin virksomhet i en viss tid. Hvis driften er lønnsom, vil de da kunne tjene inn en kompensasjon for det arbeid og den kapital som er investert i virksomheten. Overgangsperioden gir samtidig pelsdyroppdretterne anledning til å omstille seg, og også på denne måten begrense tapet ved at virksomheten må opphøre. Departementet antar at en overgangsperiode på ti år vil være tilstrekkelig for å

unnå krenkelse av EMK P1-1. En slik overgangsperiode er noe kortere – men på nivå – med den som er vedtatt for minkoppdrettere i Nederland.

Alternativet til en lang overgangsperiode vil være å gi oppdretterne en økonomisk kompensasjon. Her bør det utformes ordninger for kompensasjon som tar høyde for at oppdretterne vil rammes ulikt av et forbud, og som tilpasser kompensasjonen til oppdretternes individuelle tap. Det må påpekes at EMK P1-1 ikke krever at oppdretternes økonomiske tap skal erstattes fullt ut.

1.9.5 Eventuelt forbud mot import og omsetning av pelsprodukter

Pelsdyrutvalget anførte i NOU 2014:15 at dersom man mener det er uakseptabelt å produsere reve- og minkpels, ville det være konsekvent å forby annen økonomisk aktivitet som er basert på den samme type produksjon utenfor landets grenser. Dersom et slikt forbud skulle bli aktuelt, burde forholdet til EØS-avtalen og til GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) vurderes nærmere.

Et eventuelt forbud har både en rettslig og en politisk side. Departementet har innhentet en vurdering av de rettslige spørsmålene fra Utenriksdepartementets rettsavdeling. I meldingen er det gjengitt en kort oppsummering av hovedpunktene i denne vurderingen. Utenriksdepartementets rettsavdeling konkluderer med at det er usikkert om et eventuelt forbud mot innførsel og omsetning av pelsprodukter vil være i strid med EØS-avtalen. Utenriksdepartementet konkluderer videre med at det fra et rettslig ståsted i utgangspunktet kan argumenteres for at det er et visst handlingsrom i våre WTO-forpliktelser for å innføre restriksjoner på innførsel og omsetning av pelsprodukter.

Departementet mener oppsummeringsvis at det er flere forhold som tilsier at det ikke bør innføres et forbud mot innførsel av pelsprodukter selv om Stortinget skulle fatte vedtak om styrt avvikling av næringen i Norge, spesielt:

- Det er usikkert om et slikt forbud vil være i tråd med våre forpliktelser etter internasjonale handelsavtaler
- Det kan gi utfordringer for norske eksportinteresser som er avhengige av et åpent, forutsigbart og regelstyrt handelsregime
- Den saklige avgrensningen av hvilke produkter som vil rammes av forbudet, vil være krevende
- Håndhevingen av forbudet vil være krevende

1.10 Administrative og økonomiske konsekvenser

1.10.1 Konsekvenser for pelsdyroppdretterne

Av de tiltakene som foreslås i meldingen, er det forbud mot gruppehold av mink som vil ha de største økonomiske konsekvensene for pelsdyrnæringen. Mattilsynet har anslått at en oppdretter med 1 000 minktisper som praktiserer gruppehold og har maksimal dyretetthet i henhold til dagens regelverk, enten må redusere dyretallet med om lag 50 pst. eller investere om lag 3–3,4 mill. kroner for å kunne videreføre samme produksjonsvolum som i dag.

Tiltak for å forebygge feil beinstilling hos rev vil medføre at en del dyr ikke vil kunne brukes i avl og at noen dyr må tas ut av produksjon før normalt pelsingstidspunkt. De økonomiske konsekvensene vurderes å være små.

Kravet om journalføring av grunnlaget for utvelgelse av avlsdyr for å effektivisere avlen mot mer tilitsfulle dyr, vil ha ubetydelige økonomiske konsekvenser. Indirekte kan kravet likevel føre til økte kostnader ved at pelsdyroppdretterne må øke tidsbruken til mer systematisk arbeid med utvelgelse av avlsdyr for å oppfylle gjeldende forskriftskrav.

Det foreslås en utvidet plikt til å dokumentere gjennomføring av tilsyn og stell av dyrene. Selve dokumentasjonsplikten vil ha små økonomiske konsekvenser. Plikten vil imidlertid medvirke til bedre oppfyllelse av dagens forskriftskrav. For en del oppdrettere vil etterlevelse trolig føre til mer arbeid. Spesielt i store dyrehold vil dette kunne innebære behov for økt bemanning.

Innskjerping av praksis når det gjelder bruk av nakketang, restriktiv føring av avlsdyr samt bruk av aktivitetsobjekter vil kreve noe økt tidsbruk og endrede rutiner. Oppdrettere som i dag ikke har skjul til rev som er i tråd med det departementet oppfatter som rett tolkning av regelverket, vil kunne få mer kostnader til installering av egnet skjul.

1.10.2 Konsekvenser for staten

I meldingen foreslås å videreføre prioritering av tilsyn med dyrevelferd i pelsdyrnæringen og sikre effektiv håndheving og bruk av virkemidler. Dette vil ikke utløse ekstra kostnader og vil bli gjennomført innenfor Landbruks- og matdepartementets gjeldende budsjетtrammer. Bedre dokumentasjon av forskriftsetterlevelse hos den enkelte oppdretter ventes å bidra til en effektivisering av det offentlige tilsynsarbeidet.

Videre foreslås å stimulere til forskning og utvikling av dyrevelferdsforbedrende tiltak i pelsdyrholdet. Offentlige bidrag til slik forskning vil bli gitt innenfor Landbruks- og matdepartementets gjeldende budsjетtrammer.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Ingrid Heggø, Odd Omland og Knut Storberget, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Ingunn Foss, Gunnar Gundersen og Ove Trellevik, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad, Oskar J. Grimstad og Morten Ørsal Johansen, fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette Hjemdal, fra Senterpartiet, lederen Geir Pollestad, fra Venstre, Pål Farstad, og fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, viser til Meld. St. 8 (2016–2017) Pelsdyrnæringen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at pelsdyrnæringen i Norge er en økonomisk lønnsom og distriktsbasert internasjonal konkurransedyktig eksportnæring som kan sikre arbeidsplasser og god økonomi på flere gårdsbruk.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener at i en sektor som ellers preges av importvern og markedsbegrensninger, er det positivt i seg selv.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at pelsdyrnæringen er en jordbruksnæring i en åpen internasjonal konkurranse. Skinn som blir produsert, blir eksportert og solgt på internasjonale auksjoner. Kundene på auksjonene er for øvrig skinnhandlere og fabrikker fra hele verden generelt og Kina, Russland og Øst-Europa spesielt. Flertallet ser at det er en generell stor internasjonal etterpørsel etter skinn, men som er sterkt påvirket av betalingsvilje og motesvingninger i ulike markeder.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at prissvingningene på skinn også har stor påvirkning på omfanget av pelsproduksjon. Det har vært variasjon i prisene siden 1990, og næringen må leve med betydelig variasjon i prisene de får for skinnene.

Dette flertallet viser til at det er om lag 245 pelsdyrgårder i Norge, der nær halvparten av disse gårdene også har annen landbruksproduksjon. I likhet med annen jordbruksproduksjon drives pelsdyroppdrett av personlige foretak der en også er personlig ansvarlig for det økonomiske resultatet av virksomheten. Dette flertallet viser i så henseende til at det er mange norske bønder som driver

med pelsdyroppdrett på fulltid, men som også har dette som en viktig tilleggsnæring. Pelsdyrnæringen er liten, men anses av mange som viktig og lønnsom i flere distrikter i Norge. Næringen bidrar også til at bønder på mindre gårdsbruk i distriktene har mulighet til å utnytte ressursgrunlaget på gården – noe som også øker sysselsettingen og verdiskapningen på gårdene.

Dette flertallet viser til at det er pelsdyrgårder i de fleste fylker, der særlig reveoppdrett er overrepresentert i distriktene. Dette flertallet viser til at Sør-Trøndelag, Oppland og Sogn og Fjordane er størst på rev, og Rogaland er det største fylket når det kommer til produksjon av mink.

Dette flertallet viser til at produktene som kommer fra norske pelsdyrfermer, er av svært høy kvalitet med hensyn til internasjonale standarder. Det gjenspeiler høy norsk standard på dyrevelferd.

Dette flertallet viser til at vi har gjennomgående dyktige pelsdyroppdrettere i Norge. Det norske regelverket og vår offentlige kontroll av pelsdyrnæringen er blant de beste i verden.

Dette flertallet viser til at det ifølge Menon Economics var totalt 316 årsverk i primærproduksjon av pelsdyr i 2015. I tillegg sysselsatte næringen ytterligere om lag 100 personer i produksjon og distribusjon av pelsdyrfôr. Tall fra samme institusjon viser at næringen medfører stor samfunnsøkonomisk gevinst.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til at en stor del av pelsdyrnæringen holder til i sentrale strøk. Mens 51 pst. av pelsdyrene er i de mest sentrale strøkene, er bare 5 pst. i de minst sentrale strøkene. Per 1. januar 2016 var det bare 238 pelsfermer i Norge, og antallet har gått nedover siden midten av 1990-tallet. Samtidig viser tall fra Landbruksdirektoratet at bare 40 pst. av oppdretterne har tilknytning til landbruket. Både på grunn av det lave og stadig synkende antall pelsdyrfermer, farnenes beliggenhet og den lave tilknytningen til annet landbruk, har pelsdyrnæringen i dag begrenset distriktpolitisk betydning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at pelsdyrnæringen gjennomgående har høyt fokus på dyrevelferd og er underlagt et regelverk som i en global målestokk er svært strengt. 99 pst. av minken og 98 pst. av reven drettes opp utenfor Norges grenser.

Flertallet mener at dyrevelferden i pelsdyrnæringen de senere år har hatt en positiv utvikling. Det er satt i verk en rekke nye tiltak, og tilsynsaktiviteten er skjerpet. Det vises til at forskrift om pelsdyrhold ble fastsatt så sent som i 2011.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti går inn for en styrt avvikling av pelsdyrnæringen. Omstillingsmidler for etablering av ny landbruksvirksomhet basert på gårdsbrukets ressurser blir stilt til rådighet i avviklingsperioden. Dersom det ikke er mulig å omstille gården til annen landbruksproduksjon, må annen kompensasjon vurderes. Etter høringen om meldingen synes en avviklingsperiode på 2–3 år å være å foretrekke for næringen selv fremfor de endringer regjeringen foreslår.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti mener at pelsdyrnæringen må avvikles. Det er store dyrevelferdsutfordringer i pelsdyrnæringen som ikke lar seg løse. Gjennom behandlingen av dyrevernmeldingen i 2002 var Stortinget svært klare på at det skulle skje en vesentlig forbedring hva gjelder dyrevelferden i næringen innen 2013. Det er dessverre ingen merkbar endring å spore. Disse medlemmer registrerer også at regjeringen har vurdert det som fullt mulig, både juridisk og praktisk, å gjennomføre en styrt avvikling av norsk pelsdyrnæring. Disse medlemmer viser også til beregninger fra analysebyrået Menon Economics (Menon-publikasjon nr. 7/2016), bestilt av Landbruks- og matdepartementet, som viser at avvikling av næringen kan bli samfunnsøkonomisk lønnsomt. Hvis man legger til grunn gjennomsnittlige pelspriser de siste 25 årene, vil en avvikling av næringen over en 10-årsperiode være samfunnsøkonomisk lønnsomt. Gjennom en styrt avvikling vil også midlene som i dag går i støtte til næringen, kunne brukes til omstillingsmidler.

Disse medlemmer støtter de foreslåtte tiltakene regjeringen presenterer i stortingsmeldingen, herunder forslaget om forbud mot gruppehold av mink. Disse medlemmer mener like fullt at disse tiltakene ikke vil være tilstrekkelige til å sikre dyrevelferden.

Komiteens medlem fra Senterpartiets primære syn er at det ikke på dette tidspunkt er grunnlag for nye skjerpede krav til pelsdyrnæringen.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener de faglige rådene er tydelige. Pelsdyrdrift i bur er ikke forenlig med god dyrevelferd. Faginstanser som Den norske veterinærforening, Veterinærinstituttet og Rådet for dyreetikk argumenterer alle for at det er vanskelig å sikre god dyreetikk under dagens driftsformer. Pelsdyr er ville rovdyr med behov for bevegelse og artstypisk aktivitet, behov det er vanskelig å sikre gjennom liv i bur.

Dette medlem viser til at dyrevelferdsloven § 3 sier at dyr skal «beskyttes mot fare for unødige påkjenninger og belastninger». Det er vanskelig å dokumentere at dagens pelsdyrdrift, som går ut over dyrenes velferd, er «nødvendig». På den bakgrunnen mener dette medlem at det bare finnes én fornuftig løsning på dette spørsmålet – en styrt avvikling av pelsdyrnæringen. En slik avvikling må gjennomføres raskt, kombinert med omstillingsmidler for næringen. En avvikling av pelsdyrnæringen bør følges opp med et importforbud mot pels fra oppdrett.

Dette medlem mener det gjør inntrykk å høre Veterinærforeningen fortelle at de har flere veterinærer i Mattilsynet som opplever store faglige og etiske belastninger ved å gjennomføre tilsyn i pelsdyrfarmer.

Dette medlem viser til at lovavdelingen i Jus- og beredskapsdepartementet slår fast at norske lover «ikke gir pelsdyroppdretterne vern mot at det innføres forbud mot pelsdyroppdrett, heller ikke med virkning for igangværende virksomhet». Tvert imot påpekte Lovavdelingen at «hensynet til dyrevelferd, eventuelt til de etiske hensyn som kunne ligge bak et ønske om forbud mot pelsdyroppdrett, er anerkjente samfunnshensyn som lovgiver utvilsomt kan legge vekt på som grunnlag for et forbud». Lovavdelingen påpeker også at en lang overgangstid ikke er påkrevet i tilfelle av forbud – «særlig tatt i betraktning av at enhver overgangsperiode vil føre til umiddelbar skade på de interessene lovgiver ønsker å ivareta gjennom vedtakelsen av et forbud» – i dette tilfellet hensynet til dyrevelferd.

Dette medlem viser til at regjeringen derimot ikke har bedt Lovavdelingen utrede om pelsdyroppdrett er i tråd med dyrevelferdsloven – noe en rekke faginstanser mener det ikke er. Regjeringens forsvar for at pelsdyrhold er lovlig er kun at det eksisterte da dyrevelferdsloven kom: At man gjorde et dårlig arbeid med å vurdere for eksempel pelsdyrhold opp mot loven da, skal altså være til hinder for at man gjør det også i fortsettelsen, synes å være regjeringens konklusjon.

Dette medlem ser at det ikke blir flertall for styrt avvikling av pelsdyrnæringen i behandlingen av denne stortingsmeldingen. Dette medlem vil derfor subsidiært stemme for alle forslag som dokumentert vil bidra til å redusere lidelsene for pelsdyrene så lenge denne næringen drives i Norge.

Dette medlem noterte seg at både Veterinærinstituttet og NOAH i sine høringsinnspill tok opp at bortsett fra forbudet mot gruppehold av mink, er de andre tiltakene til innstramminger i regelverket fra regjeringen kun presiseringer av eksisterende bestemmelser. Disse representerer ikke noe nytt i seg selv.

Dette medlem vil peke på at selv om risikoen for aggresjon og bittskader går ned dersom det blir et forbud mot gruppehold av mink, vil slike skader fortsatt kunne forekomme.

Dette medlem synes det er alvorlig å høre om hvor lite tid til sosialisering hvert enkelt dyr får. Ifølge Dyrevernalliansen bruker en pelsdyroppdretter i snitt 11 sekunder på hver rev per dag, og 3,2 sekunder på hver mink per dag. Dette er for lite til å venne dyrene til positiv kontakt, og dermed dempe deres naturlige frykt for mennesker. Mattilsynet sier i sitt høringssvar til pelsdyrmeldingen (NOU 2014:15) at det er «tvilsomt at normen er nok til å sikre at forskriftens øvrige krav til tilsyn og stell overholdes».

Dette medlem har lagt merke til at det er lite etterspørsel etter pels i Norge i dag. Store deler av motebransjen har vedtatt retningslinjer mot å bruke pels, og norske moteblader viser stort sett ikke pels. Mesteparten av pelsen eksporteres til utlandet, og det er betenkelig at Norge med dette bidrar til å opprettholde eller øke etterspørselen etter pels i andre land.

Dette medlem mener det er beklagelig at komiteen ikke tok seg bedre tid til å behandle denne saken. Dette er en sak som engasjerer mange. I forkant av presentasjonen av meldingen ble det samlet inn 143 000 underskrifter for avvikling av pelsdyrnæringen. I en sak med så stort folkelig engasjement, er det reell fare for at man går glipp av sentrale innspill fra sivilsamfunnet når man opererer med kort høringsfrist og lite tid til å skrive merknader. Dette medlem skulle derfor ønske at komiteen ga behandlingen av denne saken bedre tid.

2.1 Dyrevelferd

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, synes det er naturlig at stortingsmeldingen har et stort fokus på dyrevelferd innenfor pelsdyrnæringen. Flertallet mener at god dyrevelferd skal være en forutsetning for den fremtidige pelsdyrdriften i Norge.

Flertallet viser til at pelsdyrnæringen er underlagt en rekke kontrollinstanser, herunder Mattilsynet, som jevnlig fører streng kontroll av farmene.

Flertallet viser til at det de senere årene har vært gjort flere endringer for å bedre dyrevelferden både gjennom regelverksendringer og ved flere og bedre tilsyn på gårdene.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at det ikke er noen annen landbruksnæring i Norge som lever under strengere offentlig kontroll enn pelsdyrnæringen. I noen tilfeller forekommer det at de strenge

retningslinjene som er satt til pelsdyrfarmenes dyrehold, brytes. Med hensyn til god dyrevelferd mener dette flertallet at dette ikke er akseptabelt og skal følges opp og tas på alvor.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er positiv til at det rettes stor oppmerksomhet til dette i stortingsmeldingen da det er foreslått et skjerpet dokumentasjonskrav på at regelverket som er gitt, blir etterlevd. Flertallet viser til at det blir et forskriftsfestet krav om å dokumentere tilsyn og stell av dyrene, gode rutiner for føring og tiltak for sosialisering. Flertallet mener at dette er gode tiltak for at pelsdyrnæringen skal rette seg etter regelverket og at produksjonen skjer med så høy standard som praktisk mulig. Flertallet viser for øvrig til at bedre dokumentasjon av forskriftsetterlevelse hos den enkelte oppdretter ventes å bidra til en effektivisering av det offentlige tilsynsarbeidet.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, registrerer at noen av høringsuttalelsene med hensyn til dyrevelferd i meldingen har pekt på at næringen står overfor en rekke utfordringer med hensyn til dyrenes manglende bevegelsesfrihet. Dyrene holdes i nettingbur og har liten mulighet til aktivitet. Dette flertallet viser likevel til at norske pelsdyr har gjennomgående god fysisk helse, og at det i meldingen vises til NOU 2014:15, der pelsdyrutvalgets utredning beskriver generell lav dødelighet.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, registrerer at regjeringen i Meld. St. 8 (2016–2016) vil legge opp til en bærekraftig utvikling av næringen og foreslår en rekke tiltak – særlig for å møte utfordringene knyttet til dyrevelferd. Med det foreslås det at vi skal ha en bærekraftig utvikling av pelsdyrnæringen i Norge, men at det innføres en rekke tiltak for å skjerpe kravene til dyrevelferd innenfor pelsdyroppdrett.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn alternativet med bærekraftig utvikling for pelsdyrnæringen.»

Dette flertallet viser til at regjeringen foreslår å forby gruppehold av mink. Det begrunnes med

at det vil være dyrevelferdsmessig gevinst ved et slikt forbud. Dette flertallet viser til at det ved utforming av forskrift om hold av pelsdyr i 2011 ble stilt krav om fleksible bursystemer for mink. Dette ga mer areal i burene og åpnet for hold av mink i grupper.

Dette flertallet legger til grunn regjeringens forslag og vurderinger, men viser også til høring i komiteen der fordeler og ulemper ved parhold og gruppehold av mink ble nyansert. Dette flertallet viser til at det er forskjell i dyrevelferden mellom ulike minkgårder på samme måte som det kan være forskjell i dyrevelferden avhengig av om det er parhold eller gruppehold av mink. Stell, genetikk, bur og antall dyr er alle viktige faktorer som påvirker dyrevelferden.

Dette flertallet mener at hensynet til dyrevelferd er viktigst. Det vil være positivt for dyrevelferden at bøndene vil få styrket sine økonomiske muligheter ved å prioritere dyrevelferd. Dette flertallet mener derfor at det bør innføres et generelt forbud mot gruppehold av mink, men at det bør åpnes for gruppehold av mink der oppdretter/gård deltar i dyrevelferdsprogram og der produksjonen har høy dyrevelferd.

Dette flertallet viser til at denne vurderingen må gjøres ut fra objektive og etterprøvbare indikatorer for dyrevelferd og gå ut over minimumskravene i regelverket. Ved avvik fra kravene skal maksimalt dyretall per bur reduseres. Dette flertallet mener at dyrevelferdsprogrammet må godkjennes av myndighetene, og at Mattilsynet skal ha ansvar for å kontrollere ordningen.

Dette flertallet understreker at dette kommer i tillegg til de ordinære virkemidlene som Mattilsynet har for å reagere ved brudd på regelverket om dyrevelferd.

På denne bakgrunn fremmer dette flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utforme et regelverk som har et generelt forbud mot gruppehold av mink, men åpner for gruppehold av mink på gårder som deltar i et dyrevelferdsprogram og som oppfyller strenge krav til dyrevelferd målt etter objektive og etterprøvbare dyrevelferdsindikatorer.»

Dette flertallet viser til at næringen og myndighetene må få noe tid til å utforme den nye ordningen for pelsdyrhold. Dyrevelferdsprogrammet og vurderingssystemet må få tid til å virke ett år før ordningen implementeres fullt ut. Dyrevelferden i denne perioden vil være avgjørende for om man på den enkelte gård får ha mink i gruppehold. Dette er også beskrevet i svarbrev av 6. desember 2016 til komiteen fra statsråd Jon Georg Dale:

«Som varsla i Meld. St. 8 (2016–2017) vil eit eventuelt forbod mot gruppehald krevje ein nødvendig overgangsperiode. Dersom ein skal lage ein modell der gruppehald er basert på oppnådd dyrevelferd på den einskilde garden, meiner eg den mest hensiktsmessige innretninga vil være at ein fastset eit generelt forbod mot gruppehald, men at den einskilde garden med tilstrekkeleg positive resultat i denne overgangsperioden kan halde fram produksjonen i gruppehald så lenge dyrevelferda er god nok.»

Dette flertallet viser til svarbrevet fra statsråd Dale der det varsles at det vil ta noe tid å utvikle en modell der antall mink per bur avhenger av dyrevelferden på gården. Dette flertallet ber om at det ikke brukes unødvendig lang tid på å utvikle modellen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener de tiltak som er foreslått av regjeringen ikke er tilstrekkelige for å imøtekomme de behov man har for å sikre dyrevelferden, og er dessuten av den oppfatning at selve dyreholdet i seg selv er problematisk.

Disse medlemmer viser dessuten til at forbud mot gruppehold av mink slik regjeringa foreslår kombinert med budsjettmessige endringer de siste årene, vil redusere lønnsomheten i pelsdyrholdet betydelig, og sannsynligvis medføre en ukontrollert avvikling av næringa over tid. Disse medlemmer mener dette vil medføre en stor belastning på pelsdyroppdretterne og gi negative effekter for dyrevelferden i en avviklingsperiode. Av hensyn til næringsutøverne i pelsholdet og alle øvrige aktører i produksjonskjeden, er det mest redelige at ei avvikling skjer raskt og gjennom et eget lovvedtak, framfor å la det skje gjennom en vilkårlig innstramming av rammevilkåra. Dette er også den framgangsmåten som best ivaretar dyras velferd i avviklingsperioden.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringen legger til et skjerpet krav for å forebygge feil beinstilling hos rev der dyret ikke skal benyttes i avl, og at dyr med alvorlige beinproblem skal avlives. Både avl og føring medvirker til utvikling av feil beinstilling. Studier viser at overvekt blant blårev gir klart økt risiko for bøyde frambein. I den sammenheng viser flertallet til at det i meldingen legges opp til krav om tilpasset føring for å unngå overvekt på dyrene. Flertallet støtter dette, og viser til at riktig føring fører til positive effekter på helse og velferd. Flertallet viser til meldingen med hensyn til at de økonomiske konsekvensene av dette tiltaket vurderes som små for driften av oppdrettene.

Flertallet viser til at det i meldingen sies at dyrene i pelsdyrfarmene utsettes for for lite aktivitet

og stimulans. Derfor er det positivt at regjeringen foreslår endringer i forskrift som tydeliggjør kravet til bruk av aktivitetsobjekt. Det vil bli gjort klart at aktivitetsobjektet skal kunne spises eller tygges på. Flertallet støtter dette tiltaket, og ser positivt på at dyrenes behov for aktivitet og stimulans blir bedre tilfredsstilt. Gode aktivitetsobjekt gir dyrene økt mulighet til å utføre naturlig aktivitet og kan redusere forekomsten av pelsnaging og slåssing med andre dyr.

Flertallet viser til at regjeringen foreslår å innskjerpe praksis og eventuelt presisere forskriften når det gjelder bruk av rutinemessig nakketang ved brunstkontroll og inseminering av rev.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti støtter et slikt forbud, men at det åpnes for unntak dersom det er helt nødvendig av hensyn til dyret eller den som håndterer dyret – noe som for øvrig meldingen legger opp til. Disse medlemmer presiserer at brunstkontroll og inseminering er viktige kompetansekrevende grep, som krever spesielle tiltak for å unngå skade. Til nå er det kun nakketang som er mest hensiktsmessig, men disse medlemmer stiller seg positive til alternative metoder.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til at for å hindre skade på tamme dyr er det vanlig med fiksering ved inseminering og andre inngrep. Flertallet mener at fiksering med nakketang på rev ikke skal foretas rutinemessig, men tillates ved inseminering, brunstkontroll, sædtapping og andre inngrep hvor dette er nødvendig for å hindre skade på dyret.

Flertallet vil foreslå at det settes i gang et felles arbeid mellom næringen, fagmiljøer og myndigheter for å fastsette retningslinjer for håndtering av rev i slike situasjoner. Dette for å sikre en best mulig og likest mulig håndtering av dyra på alle gårder.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringen i meldingen foreslår å innskjerpe praksisen med hensyn til utforming av skjul til rev. Dette flertallet registrerer at det er godt regelverk for dette i dag, men registrerer at regjeringen mener at ytterligere skjerpelser på dette området vil styrke dyrevelferden. Dette flertallet viser til at dette ble trukket frem i blant annet St.meld. nr. 12 (2002–2003) og pelsdyrutvalgets rapport.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til at kravet om skjul for rev er særnorsk,

og det er ikke tilsvarende krav i Finland som er leddende på reveproduksjon. Det er også usikkert om et slikt krav vil gi høyere dyrevelferd for reven.

Flertallet viser til at det i Mattilsynets konsekvensutredning knyttet til eksisterende forskrift heter at «[...]Mattilsynet foreslår derfor å forkaste kasse som skjul til fordel for en rimeligere løsning med tre tette vegger [...]» og videre «Skjul utformet som tre tette vegger synes å tilfredsstille kravene til skjul».

Flertallet har merket seg at Mattilsynet Region Midt skriver i sin høringsuttalelse til NOU 2014:15:

«Temperaturmessig komfort: Vurderes ivaretatt ved dagens regelverk og etterleves hos dyreholderne. Dyrene har pels som beskytter i den kalde årstid, i tillegg er levegger forskriftsfestet og gjennomført i praksis. Sommeren kan være den største utfordringen – leveggene vil da være av stor betydning som solskjerming [...] Det er akseptert at le mellom bur innvendig og utvendig le, ikke er sammenfallende i hjørnet på grunn av vannforsyning og bygningsmessig utforming. Det er likevel tre tette vegger. Reven har god pels i vinterhalvåret, dette må hensyn tas i krav til lun liggeplass. Ved bruk av to bur koblet sammen for flere dyr, er det ikke behov for levegg mellom disse bura.»

Flertallet mener dette må tas med i den vurderingen som departementet skal foreta når de fastsetter regelverket.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, mener at behandling av syke og skadde dyr kan påføre dyrene unødvendig lidelse, og at avlving i mange situasjoner kan være et alternativ. Dette flertallet vil be regjeringen ha dialog med næringen for å bli enige om hvor terskelen for avlving bør gå, og bidra til at denne terskelen blir praktisert likt i alle besetninger. Det vises til statsrådets brev av 6. desember 2016 til komiteen der temaet er omtalt.

2.1.1 Styrte avviking

For komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti er det viktig å støtte opp om norsk landbruk og norsk matproduksjon. Det må derfor kartlegges hvordan det kan legges til rette for omstilling til ny landbruksvirksomhet basert på ressursene som er på pelsdyrgårder rundt om i landet.

Disse medlemmer ser det som viktig at de som har drevet i tråd med regelverket, investert og bygd opp virksomhet knyttet til pelsdyravl, må ivaretas gjennom en god avviklingsplan.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2017 fremme for Stortinget egen sak om styrt avvikling av pelsdyrnæringen, og sikre at nødvendige omstillingsmidler for etablering av ny landbruksvirksomhet basert på gårdsbrukets ressurser blir stilt til rådighet i avviklingsperioden.»

2.2 Naturmangfold og miljø

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at pelsdyrnæringen har effekter på naturmangfoldet der rømming av pelsdyr er én av flere aktuelle problemstillinger. Mink hører ikke til i norsk natur, men har likevel etablert seg flere steder som et resultat av tidligere rømminger fra pelsdyrgårder. Flertallet viser til at den anses som en økologisk risiko på bakgrunn av at den livnærer seg på arter som er utrydningstruet i norsk fauna. Derfor mener flertallet at det er viktig at det er på plass regler for rømmingssikring, varsling og tiltakspålegg som reduserer risikoen for rømming.

Flertallet viser videre til at pelsdyrfôr i stor grad blir laget av biprodukt fra slakt som er en gunstig utnyttning av slakteavfall. Flertallet er positive til at næringen bidrar til en gunstig totalutnyttning av organisk avfall fra fisk og slaktedydyr.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2017 fremme for Stortinget egen sak om styrt avvikling av pelsdyr-

næringen, og sikre at nødvendige omstillingsmidler for etablering av ny landbruksvirksomhet basert på gårdsbrukets ressurser blir stilt til rådighet i avviklingsperioden.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I og II fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Komiteens tilråding III fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen legge til grunn alternativet med bærekraftig utvikling for pelsdyrnæringen.

II

Stortinget ber regjeringen utforme et regelverk som har et generelt forbud mot gruppehold av mink, men åpner for gruppehold av mink på gårder som deltar i et dyrevelferdsprogram og som oppfyller strenge krav til dyrevelferd målt etter objektive og etterprøvbare dyrevelferdsindikatorer.

III

Meld. St. 8 (2016–2017) – om Pelsdyrnæringen – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 20. desember 2016

Geir Pollestad

leder

Morten Ørsal Johansen

ordfører

